
Kyrkomötet Kyrkorättsutskottets betänkande 2014:2

Rikstäckande verksamhet

Sammanfattning

I betänkandet behandlas motion 2014:24 med förslag om att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram mätbara definitioner av begreppet ”rikstäckande verksamhet”. Kyrkorättsutskottet konstaterar att ett tydliggörande av innebörden av begreppet ”rikstäckande verksamhet” är en nödvändig del i den pågående utredningen om Svenska kyrkans fastighetshantering och utjämningsystem. Det är således inte angeläget att i dagsläget ålägga också kyrkostyrelsen att närmare definiera begreppet. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:24.

Motionens förslag

Motion 2014:24 av Dan Sarkar och Anders Roos, Definiera ”rikstäckande verksamhet”

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram mätbara definitioner av begreppet ”rikstäckande verksamhet”.

Bakgrund

I arbetet med relationsförändringen mellan stat och kyrka betonades det att rikstäckningen utgör en av de grundläggande egenskaper som formar Svenska kyrkans identitet. Regeringen framhöll i sin skrivelse till 1995 års kyrkomöte (RegSkr 1995:1) att utgångspunkten för reformen var att kyrkan skulle kvarstå som en öppen, demokratisk och rikstäckande folkkyrka. Andra kyrkolagsutskottet bekräftade i sitt betänkande, som antogs av kyrkomötet (2 KL 1995:1, kskr. 1995:15), att Svenska kyrkan delade denna uppfattning.

Lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan är alltså en del i den överenskommelse som träffades mellan staten och Svenska kyrkan i samband med relationsförändringen. Lagen innehåller sådant som är väsentligt för att beskriva Svenska kyrkans särskilda karaktär och är ett uttryck för Svenska kyrkans syn på sig själv.

Begreppen ”riksomfattande” och ”rikstäckande”

Kyrkolagen (1992:300) som gällde fram till år 2000 stadgade (2 kap. 2 §) att Svenska kyrkan genom sina församlingar upprätthåller en på demokratisk grund uppbyggd riksomfattande verksamhet. Bestämmelsen härstammade närmast från 1982 års lag

om Svenska kyrkan. Inte vid någon av dessa lagars stiftande angavs det närmare vad som avsågs med begreppet ”riksomfattande”. Förslaget att använda begreppet ”rikstäckande” istället för ”riksomfattande” lades fram av Kyrkoberedningen i betänkandet *Staten och trossamfunden* (SOU 1994:42). I beredningens förslag till den nu gällande lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan angavs om den ”rikstäckande verksamheten” detsamma som angavs om den ”riksomfattande verksamheten” i förarbetena till kyrkolagen (1992:300).

I regeringens proposition *Staten och trossamfunden – bestämmelser om Svenska kyrkan och andra trossamfund* (prop. 1997/98:116), som föregick bland annat den nu gällande lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, framhöll regeringen som en förutsättning för att Svenska kyrkan skulle kunna anses vara densamma, efter den då förestående relationsändringen, var att kyrkan fortsatt skulle bedriva en ”rikstäckande verksamhet”. Regeringen konstaterade att hela landet är geografiskt indelat i församlingar, samt att grundtanken med församlingarna är att dessa i enlighet med folkkyrkoprincipen ska tillgodose att man ges tillgång till kyrkans tjänster var i landet man än bor.

Vad som menas med begreppet ”rikstäckande”, till exempel med avseende på antalet församlingar eller storleken på församlingarna eller i fråga om kyrktäthet, var enligt regeringens uppfattning inte möjligt att i detalj precisera. Dessutom, framhölls det, måste Svenska kyrkan ha möjlighet att anpassa sin verksamhet till förändringar i samhället. Regeringen framhöll sammanfattningsvis att principen om rikstäckning rent allmänt bör innebära att alla ska ha praktiska möjligheter att delta i den kyrkliga verksamheten. Regeringen noterade härvid att det torde krävas ett väl fungerande utjämningsystem för att hålla Svenska kyrkan rikstäckande.

Utgjämningssystem

Innebörden av ”rikstäckande verksamhet” berörs också i regeringens proposition 1996/97:35 *Ett nytt system för ekonomisk utjämning inom Svenska kyrkan* i vilken det, mot bakgrund av skillnaderna i församlingarnas storlek och demografiska struktur, konstateras att det råder mycket olika förutsättningar för att bedriva kyrklig verksamhet. Regeringen framhöll bland annat att det inte gick att ge något entydigt besked om vilken omfattning den kyrkliga verksamheten bör ha för att kravet på rikstäckning ska kunna anses vara uppfyllt men konstaterade att kravet på rikstäckning inte skulle vara uppfyllt om kyrkan till exempel lägger ned sin verksamhet inom en region och inte längre erbjuder invånarna de grundläggande kyrkliga tjänsterna. Samtidigt framhöll regeringen att det i likhet med vad som gäller för många samhällsfunktioner dock alltid kan diskuteras vilken nivå på verksamheten på en plats som är acceptabel och som inte får underskridas. Geografisk närhet, tillgänglighet och servicenivå får hela tiden vägas mot kostnader och disponibla medel. Det var enligt regeringens uppfattning inte lämpligt att i en lagstiftning om ekonomisk utjämning i detalj styra hur Svenska kyrkan i praktiken ska utforma rikstäckningen. Lagen kunde däremot, menade man, ge en generell grundutjämning och de redskap i övrigt som behövs för att åstadkomma ett önskvärt resultat. Det skulle sedan bli de tillämpande organens uppgift att ge begreppet rikstäckning en närmare innebörd.

Som begrepp förekommer ordet ”rikstäckande” i inledningstexten till andra avdelningen: *Församlingarna*:

Svenska kyrkan har en rikstäckande indelning i territoriella församlingar som pastorala områden. Församlingen är samtidigt en gemenskap av de människor som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Det finns även icke-territoriella församlingar. Flera församlingar kan samverka i ett pastorat.

Vidare i inledningstexten till elfte avdelningen: *Ekonomi och egendom*:

Svenska kyrkan har ett ärende till hela folket. Genom utjämningen av de ekonomiska förutsättningarna visar församlingarna en ömsesidig solidaritet. På så sätt blir det möjligt att uppehålla en rikstäckande verksamhet.

De grundläggande bestämmelser om kyrkliga handlingar och församlingars gudstjänster som finns i kyrkoordningen ger också vid handen att kyrkans verksamhet ska vara rikstäckande.

Tidigare behandling i kyrkomötet

I en motion (1997:60) vid 1997 års extra kyrkomöte riktades invändningar mot användningen av ordet ”rikstäckande” i 2 § i det då liggande förslaget till lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan. Motionären menade bland annat att ordet ”rikstäckande” associerar till ”*heltäckande* och dylikt”, vilket, enligt motionären, skulle kunna innebära en föreskrift om något som aldrig kan säkerställas genom lagbestämmelser. I stället föreslog motionären att ordet ”riksomfattande” skulle användas för att på ett adekvatare och klarare sätt ge uttryck åt Svenska kyrkans intentioner. Andra kyrkolagsutskottets (2 KL 1997:8) menade att begreppet ”rikstäckande” väl uttrycker vad som avses. Det framhölls vidare att begreppet ”rikstäckande” väl tydliggör att Svenska kyrkan har en territoriell församlingsstruktur med församlingar som täcker hela landet, härigenom ska evangeliet nå ut till alla människor och sakramenten delas. Motionen avslogs.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:24.
--

I motionen yrkas att kyrkostyrelsen uppdras att ta fram mätbara definitioner av begreppet ”rikstäckande verksamhet”.

Kyrkorättsutskottet noterar inledningsvis att det är svårt att i enlighet med motionens förslag specificera innebörden av begreppet ”rikstäckande”. Det finns många perspektiv på vad som kan avses med en rikstäckande verksamhet. Samtidigt vill utskottet framhålla att det finns värden i att närmare definiera begreppet.

Kyrkorättsutskottet konstaterar vidare att Svenska kyrkans verksamhet är rikstäckande på ett sådant sätt som begreppet definierats i förarbeten till lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, det vill säga att hela landet är geografiskt indelat i församlingar. Utskottet vill också framhålla att grundtanken med församlingarna är att dessa i enlighet med folkkyrkoprincipen ska tillgodose att alla som bor eller vistas i församlingen ges tillgång till kyrkans tjänster och ges praktiska möjligheter att delta i den kyrkliga verksamheten. Att Svenska kyrkan är geografiskt riks-

täckande är sannolikt dessutom en norm som många människor känner till, även i de fall Svenska kyrkan inte bedriver omfattande verksamhet inom det specifika området.

Kyrkorättsutskottet vill inledningsvis understryka att samhället står under förändring. Bland annat torde den tydliga förskjutningen mot ett allt mer digitaliserat samhälle och den urbanisering som pågår, än mer försvåra en definition av begreppet. Ett rimligt scenario är att förutsättningarna att vara kyrka i olika delar av landet i framtiden kommer att variera i avsevärt högre grad än vad som är fallet idag.

Kyrkorättsutskottet konstaterar avslutningsvis att ett tydliggörande av innebörden av begreppet ”rikstäckande verksamhet” är en nödvändig del i den pågående utredningen om Svenska kyrkans fastighetshantering och utjämningsystem. Det är således inte angeläget att i dagsläget ålägga också kyrkostyrelsen att närmare definiera begreppet. Kyrkorättsutskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 25 september 2014

På Kyrkorättsutskottets vägnar

Sven Esplund, ordförande

Joakim Lindström, sekreterare

Beslutande: Sven Esplund, ordförande, Jerry Adbo, Maria Lagerman, Sten-Arne Burman, Christina Andersson, Björn Andersson, Berit Bornecrantz Dias, Anders Roos, Gunvor Torstensson, Boel Johansson, Suzanne Fredborg, Gunilla Blom, Conny Tyrberg, Peder Fohlin och Margareta Karlsson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Jenny Thor, Sebastian Clausson, Agnetha Eriksson, Manilla Bergström, Sofia Särdaqvist, Hans Weichbrodt, Claes-Johan Bonde, Christina Blomqvist, Georg Lagerberg, Ingrid Smittsarve, Ann-Christine From Utterstedt, Mikael Eskilanderesson, Birgitta Sedin och Bengt-Gunnar Carlsson.

Biskop Åke Bonnier har deltagit i utskottets överläggningar.